

Конституційному Суду України
адреса місця знаходження:
01033, м. Київ, вул. Жилянська, 14

Товариства з обмеженою в
відповідальністю „Домдах”

КОНСТИТУЦІЙНЕ ЗВЕРНЕННЯ

*щодо офіційного тлумачення положень пункту 5 частини першої статті 106,
частини першої статті 111-13 Господарсько-процесуального кодексу України
у взаємозв'язку з положеннями пунктів 2, 8 частини третьої статті 129
Конституції України*

Товариство з обмеженою відповідальністю „Домдах”, яке у відповідності до змісту частини 4 статті 13 та статті 43 Закону України „Про Конституційний Суд України” від 16.10.1996 р. № 422/96-ВР є суб'єктом права на конституційне звернення, звертається до Конституційного Суду України щодо офіційного тлумачення положень пункту 5 частини першої статті 106, частини першої статті 111-13 Господарсько-процесуального кодексу України у взаємозв'язку з положеннями пунктів 2, 8 частини третьої статті 129 Конституції України.

Практична необхідність в тлумаченні вищенаведених положень Конституції України та норм Господарсько-процесуального кодексу України обумовлена наявністю неоднозначного та різного застосування судами України господарської юрисдикції положень пункту 5 частини першої статті 106 цього Кодексу, що в свою чергу вбачається із змісту ухвали господарського суду _____, області від 13.01.2014 р. у справі № _____; постанови Вищого господарського суду України від 08.11.2011 р. у справі № _____; постанови Вищого господарського суду України від 09.09.2013 р. у справі № _____; постанови Вищого господарського суду України від 12.04.2011 р. у справі № _____; постанови Вищого господарського суду України від 07.04.2009 р. у справі № _____; постанови Вищого господарського суду України від 24.01.11 р. у справі № _____.

Зі змісту даних копій вищенаведених судових рішень вбачається, що в одних випадках суд касаційної інстанції приймав до розгляду та розглядав по суті скарги на ухвали та постанови судів попередніх інстанцій, якими у скасуванні забезпечення позову було відмовлено, підтверджуючи таким чином, що зазначені судові рішення можуть бути оскаржені в апеляційному та касаційному порядку, а в інших – припиняв провадження у справі, зазначаючи, що вищенаведені ухвали та постанови апеляційному та касаційному оскарженню не підлягають.

В даному випадку суб'єкт права на конституційне звернення вважає, що таке неоднозначне трактування судами України положень пункту 5 частини 1 статті 106 ГПК України та пунктів 2, 8 ч. 3 статті 129 Конституції України створює умови щодо неможливості оскарження в апеляційному та касаційному порядку ухвали місцевого господарського суду про відмову у задоволенні заяви про скасування забезпечення позову та порушує його конституційні права, а саме: право на судових захист, право на рівність у судовому процесі, право на апеляційне та касаційне оскарження рішення суду, крім випадків, встановлених законом

На обґрунтування практичної необхідності в офіційному тлумаченні зазначених положень Конституції України та норм Господарсько-процесуального кодексу України повідомляємо наступне:

Конституцією України закріплено загальні засади, на яких базуються суспільно-політичні відносини в державі: права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави; держава відповідає перед людиною за свою діяльність; утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (частина 2 статті 3).

Забезпечення прав і свобод людини і громадянина означає їх визнання, дотримання та захист. Звернення до суду за захистом конституційних прав і свобод людини і громадянина безпосередньо на підставі Конституції України гарантується; права і свободи людини і громадянина захищаються судом (частина 3 статті 8, частина 1 статті 55 Основного Закону України).

Судочинство в Україні ґрунтується на основних засадах, визначених частиною третьою статті 129 Конституції України, зокрема рівності усіх учасників судового процесу перед законом і судом; змагальності сторін та свободи в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості; забезпеченні апеляційного та касаційного оскарження рішення суду, крім випадків, встановлених законом (пункти 2, 4, 8).

Щодо господарського судочинства зазначені засади своє втілення і розвиток дістали у розділах I, XII та XII-¹ Господарсько-процесуального кодексу України. Принципи рівності перед законом і судом та змагальності визначені у статтях 4-², 4-³ розділу I „Загальні положення” даного Кодексу, є загальними і застосовуються у всіх інстанціях господарського судочинства. Принцип забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішення суду, крім випадків, встановлених законом, закріплений у розділах XII, XII-¹ Кодексу, якими врегульовано процедуру перегляду рішень господарських судів в апеляційному та касаційному порядку.

У частині першій статті 106 Кодексу закріплено перелік ухвал, які можуть бути оскаржені в апеляційному порядку окремо від рішення місцевого господарського суду, зокрема ухвали про забезпечення позову, скасування забезпечення позову (пункт 5). За наслідками розгляду апеляційної скарги апеляційний господарський суд приймає постанову, яку може бути оскаржено у касаційному порядку (частини перша, п'ята статті 105 Кодексу).

У частині першій статті 111-¹³ Кодексу визначено, що в касаційному порядку можуть бути оскаржені ухвали місцевого та апеляційного господарського суду у випадках, передбачених частиною першою статті 106 Кодексу. Отже, касаційному оскарженню підлягають ухвали господарського суду першої та апеляційної інстанцій, визначені частиною першою статті 106 Кодексу, зокрема ухвали про забезпечення позову та про скасування забезпечення позову.

В свою чергу, проаналізувавши зміст статей 106, 111-¹³ Господарсько-процесуального кодексу України, необхідно зробити цілком обґрунтований висновок про те, що вони не містять заборони стосовно апеляційного та касаційного оскарження ухвал, постанов господарського суду.

Відсутність у частині першій статті 106 Господарсько-процесуального кодексу України норми щодо оскарження ухвали про відмову у задоволенні заяви про скасування забезпечення позову не може бути підставою для повернення без розгляду апеляційної скарги поданої на таку ухвалу, оскільки таке повернення розглядалася б як порушення конституційного права на судовий захист, яке за статтею 64 Конституції України не може бути обмежене.

Такий висновок узгоджується з правовою позицією Конституційного Суду України, за якою кожному гарантується захист прав і свобод у судовому порядку; суд не може відмовити у правосудді, якщо особа вважає, що її права і свободи порушені або порушуються, створено або створюються перешкоди для їх реалізації або мають місце інші ущемлення прав та свобод; відмова суду у прийнятті позовних та інших заяв, скарг, оформлених відповідно до чинного законодавства, є порушенням права на судовий захист, яке згідно зі статтею 64 Конституції України не може бути обмежене (п.п. 1, 2 резолютивної частини Рішення від 25 грудня 1997 року № 9-зп). Отже, відсутність можливості апеляційного та касаційного оскарження ухвал місцевого господарського суду про відмову у задоволенні заяви про скасування забезпечення позову може призвести до обмеження права на справедливий судовий розгляд та загрожує самій суті цього права, що не відповідає статті 8 Конституції України.

Засада рівності усіх учасників судового процесу перед законом і судом забезпечує гарантії доступності правосуддя та реалізації права на судовий захист, закріпленого в частині першій статті 55 Конституції України. Ця засада є похідною від загального принципу рівності громадян перед законом, визначеного частиною першою статті 24 Основного Закону України, і стосується, зокрема, сфери судочинства. Рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом передбачає єдиний правовий режим, який забезпечує реалізацію їхніх процесуальних прав.

Правосуддя у господарських судах здійснюється на засадах рівності усіх учасників судового процесу перед законом і судом (стаття 4⁻² Кодексу); судочинство у господарських судах здійснюється на засадах змагальності, згідно з якими господарський суд повинен створювати сторонам та іншим особам, які беруть участь у справі, рівні умови та можливості для реалізації їхніх прав (стаття 4⁻³ Кодексу).

Відповідно до конституційної вимоги рівності перед законом і судом сторони повинні мати рівні процесуальні можливості відновлення вказаних прав і свобод, зокрема шляхом оскарження в апеляційному порядку ухвал суду першої інстанції та у касаційному порядку постанов апеляційної інстанції як про скасування забезпечення позову так ці про відмову у скасуванні забезпечення позову.

Відсутність можливості апеляційного та касаційного оскарження ухвал суду про відмову у скасуванні забезпечення позову, в такому самому порядку, як і ухвал про скасування забезпечення позову, також не узгоджується з принципом справедливості. Такий висновок кореспондується з правовою позицією Конституційного Суду України, висловленою в Рішенні від 02.11.2011 р. № 13-рп/2011, за якою відсутність можливості апеляційного оскарження ухвали суду першої інстанції про відмову у задоволенні заяви щодо повороту виконання рішення суду в такому самому порядку, як і ухвали щодо повороту виконання рішення суду, не узгоджується з принципом справедливості та визначеними в ч. 3 ст. 129 Конституції України основними засадами судочинства, зокрема рівністю усіх учасників судового процесу перед законом і судом; забезпеченням апеляційного та касаційного оскарження рішення суду, крім випадків, встановлених законом (абзац четвертий підпункту 3.3 пункту 3 мотивувальної частини).

Право на оскарження судових рішень у судах апеляційної та касаційної інстанцій є складовою конституційного права особи на судовий захист. Воно гарантується визначеними Конституцією України основними засадами судочинства, які є обов'язковими для всіх форм судочинства та судових інстанцій, зокрема забезпеченням апеляційного та касаційного оскарження рішення суду, крім випадків, встановлених законом (пункт 8 частини першої статті 129).

Перегляд судових рішень в апеляційному та касаційному порядку гарантує відновлення порушених прав і охоронюваних законом інтересів людини і громадянина (абзац третій підпункту 3.1 пункту 3 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 11 грудня 2007 року № 11-рп/2007).

Конституційний принцип забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішення суду, крім випадків, встановлених законом, гарантує право звернення до суду зі скаргою в апеляційному чи в касаційному порядку, яке має бути забезпечене, за винятком встановленої законом заборони на таке оскарження.

Зазначене узгоджується з правовою позицією, висловленою Конституційним Судом України у Рішенні від 27 січня 2010 року № 3-рп/2010, згідно з якою положення пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України слід розуміти так, що у цивільному процесі апеляційному оскарженню підлягають ухвали за винятком випадків, коли таке оскарження заборонено законом (абзац сьомий підпункту 3.2 пункту 3 мотивувальної частини).

У відповідності до ст. 94 Закону України „Про Конституційний Суд України” від 16.10.1996 р. № 422/96-ВР *підставою для конституційного звернення щодо офіційного тлумачення Конституції України та законів України є наявність неоднозначного застосування положень Конституції України або законів України судами України, іншими органами державної влади, якщо суб'єкт права на конституційне звернення вважає, що це може призвести або призвело до порушення його конституційних прав і свобод.*

В даному випадку неоднозначне застосування судами України господарської юрисдикції положень пунктів 2, 8 частини 3 статті 129 Конституції України, частини 1 статті 111-13 Господарсько-процесуального кодексу України та положень пункту 5 частини першої статті 106 цього Кодексу, що вбачається із змісту вищенаведених постанов Вищого господарського суду України, та наявність ухвали господарського суду [] області від 26.12.2013 р. у справі № [] про відмову у скасуванні заходів забезпечення позову та ухвали господарського суду [] області від 13.01.2014 р. у справі № [] про повернення апеляційної скарги, поданої на вищенаведену ухвалу суду першої інстанції, безумовно призвело до порушення конституційного права ТОВ „Домдах”, передбаченого змістом ч. 1 ст. 55 Конституції України, згідно якої *кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб.*

Згідно з Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод, ратифікованою Законом України № 475/97-ВР від 17.07.1997 р., Україна взяла на себе зобов'язання з забезпечення права на справедливий суд, передбаченого статтею 6 зазначеної Конвенції. В свою чергу, внаслідок винесення місцевим господарським судом ухвали від 13.01.2014 р. у справі № [] про повернення апеляційної скарги від 08.01.2014 р., поданої на ухвалу господарського суду [] області від 23.12.2013 р. про відмову у скасуванні забезпечення позову суб'єкт права на конституційне звернення фактично був позбавлений права на апеляційне та касаційне оскарження даного судового рішення.

Крім того, на виконання приписів п. 2 ч. 2 ст. 42 Закону України „Про Конституційний Суд України” від 16.10.1996 р. зазначаємо відомості про уповноваженого представника суб'єкта права на конституційне звернення за дорученням від 01 серпня 2014 р. – адвоката [], що діє на підставі Свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю № [], виданого [] обласною кваліфікаційно-дисциплінарною комісією адвокатури, на підставі рішення атестаційної палати [] обласної КДКА № [] від 29.10.2007 р.

Беручи до уваги вищевикладене та керуючись змістом ст.ст. 129, 147, 150 Конституції України, ст.ст. 106, 111-16 ГПК України, ст.ст. 13, 42, 43, 55, 94 Закону України „Про Конституційний Суд України” від 16.10.1996 р. № 422/96-ВР -

ПРОШУ:

- дати офіційне тлумачення положень пункту 5 частини першої статті 106, частини першої статті 111-13 Господарсько-процесуального кодексу України у взаємозв'язку з положеннями пунктів 2, 8 частини третьої статті 129 Конституції України, в аспекті питання, чи підлягають апеляційному та касаційному оскарженню ухвали місцевого господарського суду і постанови суду апеляційної інстанції про відмову у скасуванні забезпечення позову.

Директор ТОВ „Домдах”

Белоусов О.В.

01 вересня 2014 р.

